

Tungt skyts til liten nytte

Det er 9. april i dag, og 71 år siden Norge ble angrepet og okkupert av Nazi-Tyskland. Fortsatt sitter mange igjen med vonde og såre minner, selv om denne delen av befolkningen blir mindre år for år.

TEKST: BJØRN HOELSETH

FOTO: ARKIV

Likhet med andre byer og tettsteder over hele landet preget krigen og okkupasjonen Sandefjord (og Sandar, som den gang var egen kommune). Tyske soldater var synlige både i bybildet og på andre måter. De opprettet sperringer, satte opp kontrollposter og tok seg til rette både når det gjaldt offentlige bygninger, private hus og eiendommer.

De siste krigsårene var kystlinjen og noen steder i innlandet «stinn» av militære anlegg: Kystfort, bunkere, tankgraver, observasjonsposter, kanon- og maskingeværstillinger ble bygget som ledd i «Festung Norwegen» som skulle hindre en alliert invasjon.

LUFTVERNKANONENE PÅ HASLE. Ett av de stedene som fikk sin del av synlige tegn på krig, var de øverste Haslejordene, opp mot Sandkollveien, gården til Lavoll og nåværende Breidablikk ungdomsskole. Her gravde tyskerne ned tunge artilleristillinger i form av luftvernkanoner. De hadde store dimensjoner og hadde et skyts som kunne nå flere mil.

– Jeg husker nesten hver detalj som om det var i går, sier Arne Aasheim og peker ut av vinduene i Sandkollveien 3.

– De tre virkelige store kanonene lå der nede på begge sider av veien som gikk oppover her den gangen. Den gang var det ikke så mye bebyggelse, og på et av bildene kan du tydelig se låven til Lavoll. Også andre hus er gjenkjennelige, sier han,

og peker. I tillegg var der en rekke mindre og mer mobile luftvernkanoner.

– Vi måtte åpne vinduene hver gang tyskerne skjøt, for ellers ville lufttrykket knuse dem, forteller han.

SKJØT MOT «HALV NI-RUTA». Reidar Johansen mener å huske at kanonene sto der i flere år, iallfall i 1944 og fram til freden og frigjøringen i mai 1945.

– Særlig våren 1945 så vi engelske observasjonsfly komme inn over Unneberg-Gokstadveien-traseen. De kom på samme tidspunkt daglig, så vi kalte dem «halv ni-ruta». Likevel virket det som om tyskerne ble tatt på senga hver gang, for de traff aldri, sier Johansen. Han var tidlig i tenårene den gang, og minnene sitter spikret fast.

– Det huset der på bildet, tilhørte min bestefar, Abraham Johansen. Tyskerne tok ganske enkelt huset fra familien, så bestefar og bestemor Nilsine måtte flytte lenger opp til oss. Min mor var dristig og uredde: Hun holdt flyktninger i skjul som skulle fraktes over til Sverige – bare noen meter fra der tyskerne hadde sine vaktposter og daglige drill!

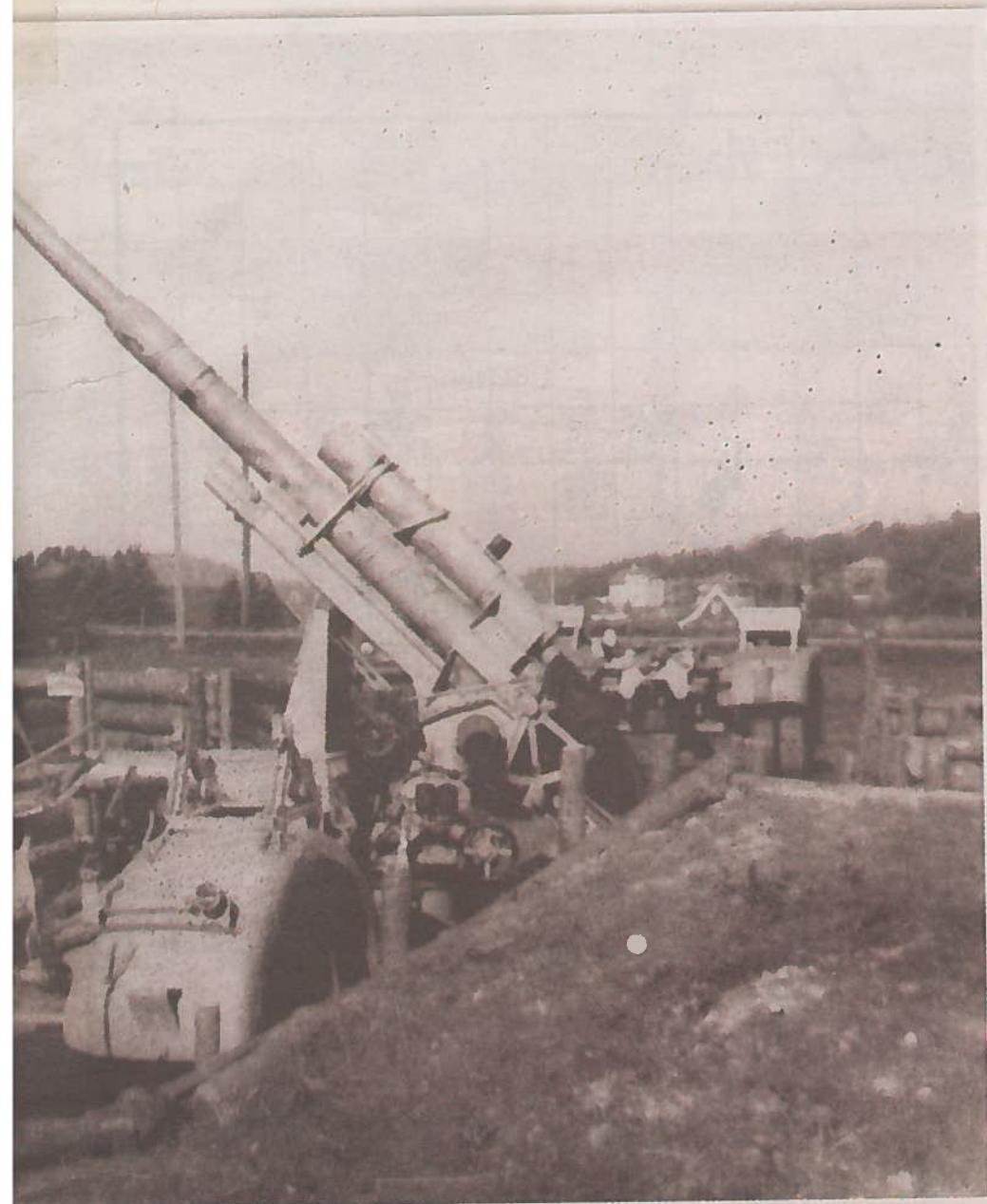
– Øvre Haslevei, som var smalere og grusbelagt den gang, var stengt med to bomber, og en tysk vaktpost kontrollerte hvem som kom og gikk. Men vi som bodde i strøket, hadde ingen problemer med å passere opptil flere ganger om dagen, sier Johansen.

Truende pekte kanonene opp mot himmelen og allierte fly. For naboene på Hasle var de en dyster daglig påminning om at krigen var kommet til Norge.

FØR OG NÅ

Det var svære dimensjoner over det tunge tyske luftvernset på Haslejordene under krigen. Det dundret i bakken og rutene klirret når de var i bruk. Men kanonene traff aldri.

Denne rekken av lettere og mer mobilt luftvern var også oppmarsjert på Hasle.

Torget

TEKST: ROGER DAVIDSEN.

FOTO: OTTO AAGESEN.

Postkortet til venstre er fra 1930 og viser nordre del av Torget. Her lå på denne tiden Lauritz Pedersens kjøtt og pølseforretning, etablert allerede i 1870. Dette huset ble revet først på 1930-tallet da Jernbanealleen skulle føres ned til Torvet. Det var to slakterforretninger på Torvet, «Pedersen på veggen og Pedersen på hjørnet». Den sistnevnte holdt til på hjørnet nederst i Storgaten med det kjente oksehodet over inngangsdøren som var «en trapp ned». I bakgrunnen sees Stensholtgården som ble oppført kort tid etter bybrannen i år 1900, og var bygd i mur. Etter bybrannen ble det innført murtvang for alle bygårder i Sandefjord. Torget var i mange år byens store handelssentrum, der torghandlere av alle slag kom for å selge sine varer. I dag holder kafé 1 etage til i torvets nordende, og Stensholtgården er erstattet av en ny bygning som inngår i kjøpesenteret «Hvalltorvet»

Special, Mixed, Karvet Blanding...

Saker og ting som setter minnene i sving

TEKST: BJØRN HOELSETH

Harald Kaarmo på Raveien har spart på blant annet disse nå så sjeldne tobakkseskene – fargerike, innbydende og storskrytende av innholdet. Det amerikanske var populært og i vinden, så «Mixed Amerikansk Blanding» slo godt an. «Polar Mixture» hadde noe mer hjemlig, tøft og iskaldt over seg. Special Blanding tydet på noe med ekstra kvalitet, mens «Karvet Bladtobak» var en mer nøktern og informativ vare. «Premier Smoking Mixture» var også en højdare blant datidens røykere. Det var i tiden før reklameforbud og kreftfare.

Jakara

TEKST: RAGNAR IVERSEN, FOTO: PRIVAT.

MS Jakara ble bygget ved Øresundsværft AB, Landskrona, Sverige for A/S Kosmos (Anders Jahre & Co A/S), Sandefjord. Hun var planlagt og kontrahert som tankskip, men ble konvertert til shelterdekker. Da hun var ferdig var hun Skandinavias største tørrlasteskip, og verdens største fartøy for frakt av biler. Jakara ble tidsbefraktet til Wallenius-rederiene i Sverige for en periode på 5 år for frakt av Volkswagen fra Tyskland til USA. Kapasiteten var rundt 1.000 biler pr tur, og som returlast til Europa var det vanligvis kull. Dette var Kosmos selskaps første bilbåt, og flere kom etter hvert. Byggesummen var kr. 16.975.000. Fremdriften ble besørget av en dieselmotor på 5.250 bhk som ga skipet en fart på 14,5 knop. Solgt til Skips A/S Vilhelm Thorkildsens Rederi i Bergen i 1961, omdøpt UTSIRA. I 1969 ble hun solgt til Astro Epico Comp.Nav.SA, Pireus i Hellas. Hun fikk navnet TERRY. I 1976 fikk hun nytt navn under samme eier. Det nye navnet ble EFTERPI. Til slutt ble hun innhentet av alderen og ankom Gadani Beach i Pakistan 2/1-1981 for hugging. Hugging ble påbegynt 7/1-1981.

MINNER
FRA NÆR
FORTID

SANDEFJORD
LOKALHISTORISKE SENTER
på Pukkestad gard

Har du bidrag til denne siden?

Levér det i avisresepsjonen mrk. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når og helst med en liten beskrivelse. Husk navn og adr. på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til: lokalhistorie@sb.no

Sandefjord Lokalhistoriske senter Info-gruppe:

består av redigerer Harald Fevang og medarbeiderne Kirsten Wang Henriksen, Otto Ågesen, Roger Davidsen, Ragnar Iversen, Tore Sandberg, Bjørn Hoelseth, Dag Ingemar Børresen, Sven Erik Lund, Gro Midtun og Bjørn Marum Olsen. Kontaktperson: Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154 - sv-er-lu@online.no